

• Tāda ir mūsu Irēna

- Zemsaviešu tiesības nominēt kultūras ministru jau sāka atgādināt cietumnieka nolemtību mūžam sēdēt pie pēdējā galda. Tās nav nekādas vieglās dienas, jo pirmais galds pēdējā vēlmes vienkārši neņem vērā un izrāda tam uzmanību tik vien kā lai apmierinātu savas. Nudien, jābūt īstam likumpārkāpējam, lai pirmais galds tevi uzklausītu. Pīkam tas izdevās. Diemžēl, labākais no beidzamajiem kultūras ministriem izrādījās likumpārkāpējs. Pretendentu skaitam strauji rūkot (Spārtis bija, Pīks bija, Putniņu nevar likt), zemsavieši izšķīrās piedāvāt «pirmā galda večiem — sievieti, kuru pazīst visa Latgale» — Irēnu Folkmani. Un šoreiz kļūdījās tik smagi, ka esot gatavi pat atteikties no šīs vakances. Liktenis Folkmanei aiztaupīja iespēju papildināt piemēru klāstu tēzei par to, ka Latvijā demokrātija attīstās tā, ka te «arī Sarkangalvīte un Sniegbaltīte var kļūt par prezidentu», nedz arī jāva pierādīt, vai valdībā viņa spētu iemantot tikpat nedalītu cieņu, kādu iemantojusi savā vidē —Daugavpilī. Piepildījās V.Avotiņa vēl pirms Šķēles demisijas izteiktā prognoze:«Vai tad LZS jau iepriekš nesaprot, ka lielās partijas nelaidīs cauri Folkmanes kandidatūru? Jautājums par kultūras ministru netiks atrisināts, bet labam cilvēkam būs nodarīts pāri.»

Piebaldzēniete Daugavpilī

Tagad, kad abi dēli pieauguši un sākuši patstāvīgu dzīvi, taisni ir brīvs brīdis izmēģināt spēkus ministra postenī, teikusi Irēna Folkmane, piebilzdama, ka šāds amats viņai nebūt neesot visa dzīve, drīzāk tas var dot materiālu grāmatai, pie kuras viņa ķersies, kad aizies pensijā. «Mana īstā vieta ir Daugavpils,» Folkmane uzskata. Taču viņas dzimtais kultūrvēsturiskais novads ir Vecpiebalga, te Folkmane nekulturālajā 1941.gadā nākusi pasaulē. Viņas bērnība un skolas gadi pagājuši Līvānos. Turpmākā izglītība iegūta kultūras sfērā: 1961.gadā Folkmane beidz Rīgas kultūras darbinieku tehnikumu un 1972.gadā — konservatorijas Kultūras darbinieku fakultātes režijas nodaļu. «Esmu kultūras darbiniece līdz kaulu smadzenēm,» sevi raksturo bijusī Daugavpils Pedagoģiskā institūta Studentu kluba vadītāja, Daugavpils Kultūras nama direktore, Ķīmiķu Kultūras pils mākslinieciskā vadītāja, pedagoģe DPI Sabiedrisko profesiju fakultātē un Daugavpils mūzikas koledžā... Viņa bija aktiera Jāņa Reiņa pirmā skatuves pedagoģe. Reinis Folkmani piemin ar vislabākajiem vārdiem: «Man, sešpadsmitgadīgam, viņa toreiz bija liela autoritāte. Viņa bija ļoti pretimnākoša un labestīga pret mani, lauku pāķi, un miers, kas no viņas strāvoja, deva man ticību saviem spēkiem. Gribu beidzot viņai teikt lielu paldies.» Folkmane rakstījusi arī dažas sadzīviskas lugas, kas gan Rīgas kritiķu atzinību nav izpelnījušās.

Labs cilvēks

Pašlaik Folkmane vada Daugavpils Dzimtsarakstu nodaļu. Divpadsmit gados viņa te reģistrējusi vairākus tūkstošus laulību. «Ir taisni apbrīnojami, kā cilvēki nāk pie mūsu vadītājas,» stāsta nodaļas darbinieces. «Sākumā visi jaunie pāri gribēja laulāties taisni pie viņas — pat rindā stāvēja, un katram pārim viņa atrod savus, citus vārdus. Kad dzimtsarakstu nodaļām atļāva šķirt laulības, pāriem savstarpēji vienojoties, tieši Irēna bija tā, kas daudzus prata pārliecināt par šī soļa pārsteidzību. Daudzi pāri pēc pārrunām ar Irēnu laulību šķirt vairs nevēlējās, bija pat gadījumi, kad ģimene atnāk un pasaka paldies mūsu vadītājai, ka ģimene ir saglabāta.» Daugavpilī Folkmane ir visnotaļ populāra un cienījama persona. «Kultūras cilvēks, inteliģenta, saprotoša, emocionāla, atsaucīga, laba ģimenes māte, režisore, dzejniece, Latgales un Daugavpils vēstures zinātāja, sievišķības iemiesojums,» — tā ir tikai daļa to epitetu, ko daugavpilieši attiecina uz Irēnu Folkmani. «Irēnas Folkmanes vārdu Daugavpilī jebkuras profesijas un tautības cilvēks izrunā ar dziļām simpātijām un mīlestību,» saka diriģente Terēze Broka. «Ir cilvēki, kuri, ikdienā godīgi un ar dziļu atbildības sajūtu veicot savu tiešo darbu, savus panākumus nereklamē, pēc augstiem amatiem tikai savas karjeras dēļ necenšas, taču iemanto nedalītu sabiedrības uzmanību un cieņu. Irēnas iedzimtā dvēseliskā kultūra un inteliģence kopā ar iegūto

profesionālo izglītību kultūrā, mākslā un dzīves skolā, veļtot sevi interesantajam darbam saskarsmē ar cilvēkiem, ir veidojusi viņu par interesantu, harmonisku un intelektuāli bagātu personību. Sievišķīga, ārēji ļoti mierīga un nosvērta, Irēna var mesties bezbailīgā cīņā pret jebkuru, lai aizstāvētu patiesību vai atspēkotu kādam pāri darījumu. Irēnai sveša iedomība, savstarpēja skaudība, savtīgums. Sabiedriskā aktivitāte, augsts profesionālisms darbā, cilvēciskā iejutība, godīgums un sievišķība — tāda ir mūsu Irēna!»
Daudzi daugavpilieši uzskata, ka Folkmane kultūras ministra amatā būtu bijusi daudz stabilāka un elastīgāka nekā iepriekšējie ministri, jo esot godam izturējusi pārbaudījumu ar varu un nav kļuvusi iedomīga ne agrāk, ne tagad.

Dažādos sarakstos

«Pārbaudīties ar varu» Folkmane sāka, kad 1993.gadā tika ievēlēta 5.Saeimā no saraksta Saskaņa Latvijai — atdzimšana tautsaimniecībai «atdzimšanas» gala un strādāja Mandātu, kā arī Kultūras un izglītības komisijā. Irēna Folkmane bijusi arī Kultūras ministrijas parlamentārā sekretāre ministra Dripes laikā. 1995.gadā viņu ievēlēja Saeimas prezidijā, 1997.gada martā Folkmane kļuva par Daugavpils domes deputāti no Vidavska saraksta. Uz kultūras ministra amatu viņa jau gāja kā LZS biedre.

J.Jurkāns no frakcijas laikiem atceras Folkmani kā visnotaļ inteligentu un zinošu cilvēku. Taču viņas iespējas ministra amatā viņš raksturo atturīgi: «Katram ir savu spēju robeža. Folkmane bija darbīga, bet ar to šajā amatā nepietiek. Viņa nav strādājusi tāda mēroga darbā. Domāju, ka viņai trūkst zināšanu, visvairāk tieši saimnieciskā aspektā, lai tiktu galā ar pienākumiem šajā amatā.»

Mēroga problēma

Jā, tieši par Folkmanes atbilstību ministra mērogam dzirdēja šaubāmiešus visvairāk, neapšaubot viņas godīgumu, strādīgumu un spēju uzklaut ikvienu. Taču, tēlaini izsakoties, «simt tūkstoši vai miljons viņai liksies daudz,» — ministra amatā nepieciešams cits vēriens (ar to nav domāts šķērdēšanas vē- riens). Tieši mēroga problēmu galu galā izcēla arī Gundars Krasts, lakoniski noraidīdams Folkmanes kandidatūru: «Viņas profesionālo spēju mērogs un politiskā pieredze ir nepietiekama, lai pārvaldītu šobrīd tik grūtos apstākļos esošu nozari kā kultūra.» Folkmanei nepietiek to korporatīvo saišu, uz kurām turas pasaule. Rafinētākie kultūras cilvēki viņu vienkārši būtu nesuši cauri un citi ministri neņemtu galvā. Naivums nav slikta īpašība, bet ne ministra amatā. Folkmane gan teikusi: «Iespēja kļūt par ministri mani drīzāk baida, nevis iepriecina, jo labi apzinos gan tos darba apjomus, kas mani sagaida, gan arī savstarpējo intrigu atmosfēru,» taču daži viņas izteikumi, piemēram, gatavība paļauties uz Kultūras ministrijas ierēdņu aparāta kompetenci neradīja lielas cerības, ka viņa spētu vai vēlētos ko mainīt sūnainajā ministrijā. Bijušais kultūras ministrs Jānis Dripe atceras Folkmani kā ļoti koleģiālu, sirsnīgu, godprātīgu un apzinīgu parlamentāro sekretāri, taču piebilst, ka ministra amatā «laiks prasa dinamiskāku pieeju, starptautisku komunikāciju pieredzi, kas Folkmanei Daugavpilī, dabiski, nevarēja būt». Folkmane atzīst arī savas nepietiekamās angļu valodas zināšanas.

«Nebūšu bēdīga arī tad, ja mani par ministri neapstiprinās — palikšu Daugavpilī Dzimtsarakstu nodaļā pie sava kolektīva,» Folkmane rezumē. Folkmaņu ģimenes draugs, Latgales pētniecības institūta direktors un DPU prorektors Armands Podiņš iepazīs viņu arī sadzīviskās situācijās, kad viņa ir atraisītāka nekā darbā, mīl pajokot un uzdziedāt, it īpaši tautasdziesmas. «Irēna ir ļoti enerģiska, izdomā visādus kopīgus pasākumus, ņemas ar savām lauku mājām, pati dzied, spēlē akordeonu, skaita humoreskas latgaliski.» Arī apcer citus novada kultūras darbiniekus. Vārdu sakot, tiešām kultūras darbinieks līdz kaulu smadzenēm. Varbūt labi vien ir, ka Irēna Folkmane paliek savā vietā.